

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra žurnalistiky

**MODERÁTORSKÝ STYL MICHAELY JÍLKOVÉ V POŘADU
„MÁTE SLOVO“**

**THE MODERATOR'S STYLE OF MICHAELA JÍLKOVÁ IN THE
PROGRAMME „MÁTE SLOVO“**

Bakalářská diplomová práce

Autor: Pavla Březinová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Honová

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Moderátorský styl Michaely Jílkové v pořadu „Máte slovo“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou použitou literaturu i další zdroje. Práce obsahuje 80 089 znaků.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Děkuji Mgr. Petře Chvojkové za ochotné převzetí a vedení mé bakalářské práce. Cenné rady, které mi dala, mi pomohly uvést práci do podoby, kterou nyní má.

ANOTACE

Bakalářská práce si klade za cíl zhodnotit moderátorský styl Michaely Jílkové (zjištění individuálních rysů moderování) prostřednictvím analýzy jednotlivých dílčích rolí moderátorky v pořadu „Máte slovo“. V úvodní části práce definujeme základní pojmy, které se zvoleného tématu práce dotýkají. Věnovat se budeme moderátorskému stylu, termínům moderátor a moderování, vymezení rozdílů mezi žánry diskuse, beseda, debata a v neposlední řadě institucionálnímu mediálnímu dialogu. Po představení analyzovaného pořadu definujeme institucionální roli moderátorky a vymezíme její tři dílčí části (roli organizační, regulační a zprostředkující). Následovat bude analýza dílčích rolí s doložením konkrétních ilustrativních příkladů ze tří sledovaných vysílání pořadu. Na základě analýzou získaných informací v závěru zhodnotíme nejprokazatelnější rysy moderátorského stylu Michaely Jílkové.

Klíčová slova: moderátorský styl, moderátor, diskusní pořad, mediální dialog, institucionální role moderátora

ANNOTATION

The bachelor thesis aim is to evaluate the moderator's style of Michaela Jílková by analysis of particular roles of moderator in the programme "Máte slovo". We will define basic terms, which touch the topic, in the introductory part. We will engage the moderator's style, terms moderator and moderating, defining differences between genres discussion, confalubation, debate and institutional media dialogue. After the presentation of analyzed programme we will define institutional role of moderator and will delimit its three partial parts (organising, directing and mediating role). After that we will analyze partial roles, which will be supported by particular illustrative examples from three watched programmes. Based on the information gained by the analysis, we will evaluate the most provable features of the moderator's style of Michaela Jílková in the end.

Key words: moderator's style, moderator, discussion, media dialogue, institutional role of moderator

OBSAH

ÚVOD	6
1. Moderátorský styl	8
2. Charakteristika termínů moderátor a moderování	9
3. Diskuse, beseda, debata a institucionální mediální dialog	15
4. Představení pořadu "Máte slovo"	22
5. Institucionální role moderátora	25
5. 1. <i>Organizační role</i>	26
5. 1. 1. <i>Fáze úvodní</i>	27
5. 1. 2. <i>Fáze středová</i>	29
5. 1. 3. <i>Fáze koncová</i>	30
5. 2. <i>Regulační role</i>	31
5. 2. 1. <i>Konfrontace</i>	33
5. 2. 2. <i>Otázky</i>	39
5. 2. 3. <i>Informovanost – kontext, citace</i>	40
5. 2. 4. <i>Nestrannost</i>	41
5. 2. 5. <i>Prokazování zdvořilosti</i>	42
5. 3. <i>Zprostředkující role</i>	43
6. ZÁVĚR	46
POUŽITÁ LITERATURA	49

ÚVOD

Počátky televizní nebo chceme-li „filmové žurnalistiky“ sahají až ke konci 19. století. Když bratři Lumiérové poprvé předvedli svůj kinematograf, nikdo netušil, jak mocný nástroj vytvořili. Jak uvádí Hladký v publikaci *Žurnalistika v televizi*, v dokumentární tvorbě se brzy vymežil specifický druh takzvané „filmové žurnalistiky.“

„Filmová žurnalistika je tedy nejstarším masovým sdělovacím prostředkem, který zahájil éru audiovizuální žurnalistiky a otevřel první kapitolu jejich možností.“¹

Začala tak růst konkurence tisku. Audiovizuální žurnalistika zprostředkovala divákovi mnohem autentičtější informace díky záběrům přímo z místa, kde se událost odehrála. Koncem dvacátých let se k obrazu přidal zvuk, který „obohatil žurnalistické sdělení o další rozměr optickoakustické informace, umocnil bezprostřednost a autenticitu reportážního záznamu skutečnosti, rozmnožil škálu jeho realizačních metod a žánrových forem“.²

Koščo ve své práci z roku 1984 definuje televizi jako zprostředkovatele, podněcovatele i realizátora publicistických uměleckých děl, která díky své vícerozměrnosti a mnohvrstevnatosti ovlivňuje veřejné mínění a formování společenského vědomí. Televizi chápe jako prostředek masové informace a propagandy. Tisk, rozhlas a televizi označuje za celistvý systém z důvodu společné společensko – politické funkce a společného objektu působení.³

Po listopadu 1989 se veřejnému zájmu začaly těšit veřejné jazykové projevy. Společnost jednotvárného monologu za totalitního režimu se začala měnit ve společnost polemiky a živého dialogu. Rozhodujícími zdroji informací se stala média – tisk, rozhlas a televize.⁴

Cílem celé bakalářské práce je ukázání moderátorského stylu, který je vázán na konkrétní publicistický pořad "Máte slovo" (zjištění individuálních rysů

---

¹ HLADKÝ, J. *Žurnalistika v televizi*, s. 10.

² Tamtéž, s. 11.

³ KOŠČO, J. *Žurnalistické žánry v televizi*, s. 7-8.

⁴ ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J. *Jazyk, média, politika*, s. 13.

moderování Michaely Jílkové). Za dílčí cíle jsme stanovili definování a objasnění moderátorských postupů vyplývajících z institucionální role moderátora a následnou aplikaci konkrétních ilustračních případů na jednotlivé aspekty každé ze tří rolí moderátorky.

V začátku práce definujeme pojmy, se kterými se budeme v průběhu setkávat nebo pojmy, jejichž definování považujeme za důležité z důvodu souvislosti s tématem. Objasníme terminologií týkající se televizní publicistiky – moderátor, moderování, institucionální mediální dialog a přiřadíme pořad „Máte slovo“ k jednomu konkrétnímu publicistickému žánru. Tohoto docílíme uvedením definic a charakteristik žánrů diskuse, debaty a besedy a závěrečným porovnáním rysů pořadu s charakteristikami jednotlivých žánrů. Následovat bude popis dílčích rolí moderátorky, tedy role organizační, regulační a zprostředkující. K jednotlivým rolím budou dokládány ilustrativní příklady ze sledovaných vysílání pořadů.

Za výzkumnou metodu byla zvolena analýza. Hendl uvádí, že „*při analýze jde o systematické nenumerné organizování dat s cílem odhalit témata, pravidelnosti, datové konfigurace, formy, kvality a vztahy*“.⁵ Podle něj se analýza snaží „*zpracovat data smysluplným a užitečným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku*“.⁶ V rámci ní rozebereme a porovnáme vybrané mediální výstupy. Jako materiál k analýze posloužily tři po sobě jdoucí díly pořadu "Máte slovo". Každý jednotlivý díl budeme brát jako samostatný celek, který podrobíme pozorování a předložíme konkrétní příklady k dílčím rolím moderátorky.

Na základě výsledků se v závěru pokusíme o zobecnění nejprokazatelnějších jevů moderátorčina stylu.

---

⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 223.

⁶ Tamtéž.

Jak vyplývá z názvu práce, pojem, který je třeba prvotně vymezit, je termín „moderátorský styl“. Každý moderátor má svůj osobitý styl, který v rámci moderovaného pořadu využívá.

V následující kapitole se zaměříme na objasnění termínu moderátorský styl. Uvedeme, co vše zahrnujeme do stylu moderátora a kterými aspekty se budeme v práci zabývat my.

1. Moderátorský styl

Podle Praktické encyklopedie žurnalistiky je důležitou vlastností moderátora „osobitá schopnost improvizace, opírající se o široký všeobecný přehled i hlubší znalosti v oboru, respektive v příslušné specializaci“.⁷

Styl, který moderátor využívá, může mít nejrozmanitější podoby. Moderátor může být při řízení publicistického formátu spíše agresivnější, může být naopak mírným a nekonfliktním tazatelem. To, jakým způsobem pořad řídí, ovlivňuje podobu pořadu i to, jakým způsobem je vnímán diváky.

Styl moderátorka publicistického pořadu spadá do stylu mluveného. Podle Encyklopedického slovníku češtiny se u mluveného projevu častěji vyskytuje opakování výrazů a osobní a ukazovací zájmena poukazující k situaci. Takovýto text je plný kontaktních prostředků a velkou roli zde hrají prostředky mimojazykové.⁸

Moderátorský styl zahrnuje zdvořilostní obraty, které se projevují při veškeré komunikaci s hosty, osobní otázky, užívání humoru. Osobními otázkami ani humorem se v práci zabývat nebudeme. Buď se ve sledovaných vysíláních nevyskytují nebo jen ve velmi zanedbatelném počtu a tudíž pro nás nejsou důležité tak jako ostatní projevy moderátorky. Do stylu moderátora rovněž řadíme způsob, jakým moderátor komunikuje s hosty pořadu a s diváky u televizních obrazovek, prostředky, které užívá při přivítání diváků, způsob, jakým řídí diskusi, zda je aktivním účastníkem nebo spíše pasivním a do diskuse zasahuje málo. Patří sem i to, jaké typy otázek moderátor volí k dotazování diskutujících. Důležitým aspektem je i ohled na diváky, to, zda se moderátor snaží diskusi divákům dostatečně přiblížit a zprostředkovat. Analýzou rolí moderátorky všechna tato fakta získáme. V závěru je můžeme shrnout a vymezit konkrétní rysy moderátorčina stylu.

---

⁷ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 107.

⁸ BACHMANNOVÁ, J. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 457.

V rámci organizační role moderátora se budeme konkrétně zabývat způsobem, jakým moderátorka vítá diváky u televizních obrazovek, tím, jak nastoluje téma pořadu a shrnuje problematiku, pomocí jaké fráze představuje hosty ve studiu. Zaměříme se také na to, jak moderátorka zahajuje diskusi. V závěrečné části věnované organizační roli si přiblížíme způsoby, jakými moderátorka diskusi ukončuje a jakými slovy zakončuje celé vysílání.

Roli regulační rozdělíme do pěti podkapitol – konfrontace, otázky, informovanost, nestrannost a prokazování zdvořilosti. V těchto podkapitolách probereme problematiku usměrňování diskutujících, konfliktu mezi diskutujícími, předávání slova, podobu pokládaných otázek, dále pak znalost kontextu a celkovou informovanost o diskutované problematice, prvky nestrannosti, které se ve vysílání objevily (hodnotící výrazy, vlastní názory a postoje) a na závěr zdvořilostní promluvy.

V posledním oddíle věnovaném zprostředkující roli moderátora se zaměříme na promluvy určené divákům u televizních obrazovek a na reformulace odpovědí.

Následující kapitola bude pojednávat o stěžejních termínech celé práce. Těmi jsou „moderátor“ a „moderování“. Nejprve definujeme termín moderátor a objasníme si jeho povinnosti. Poté se budeme zabývat řečí moderátora a typologií otázek, které hostům pokládá. Následovat bude druhý termín, a to moderování. V tomto oddíle se kromě definice moderování zaměříme především na aspekty, kterými se musí moderátor v rámci moderování řídit.

2. Charakteristika termínů moderátor a moderování

Moderátor

„Moderátor není anonymní postava, ale žurnalistická osobnost“.⁹

Praktická encyklopedie žurnalistiky uvádí, že termín „moderátor“ pochází z latinského slova „*moderator*“, což znamená správce, vládce, krotitel či usměrňovatel. Dále dodává, že v rozhlase a televizi se jedná o průvodce pořadem

---

⁹ KOŠČO, J. *Žurnalistické žánry v televizi*, s. 158.

(obvykle besedou nebo diskusí), který jej v rámci své institucionální role uvádí, řídí a prezentuje.¹⁰

Podle Praktické encyklopedie žurnalistiky je moderátor „*prostředníkem mezi diváky a účastníky rozhlasového či televizního pořadu*“.¹¹ (V našem případě pořadu televizního).

Podle Hladkého je základní povinností moderátora v rámci moderovaného pořadu poskytnutí stejného prostoru k projevu všem zúčastněným. Zdůrazňuje ale, že povinností moderátora je zároveň řídit pořad tak, aby se v určeném čase probralo jeho téma ze všech podstatných aspektů a uzavřelo se.¹²

Hladký úkoly moderátora shrnuje do sedmi bodů. Pracuje sice s termínem beseda, ale moderátor v diskusi musí plnit úkoly stejné.

1. Moderátor má být dobře informovaným společníkem.
2. Moderátorova účast v besedě se nemá omezovat pouze na formulování a vyslovování otázek.
3. Moderátor má mít na paměti, že zastupuje diváky a že beseda je určena divákům.
4. Moderátor má usměrňovat besedu, její průběh směrem k ústřední myšlence, k hlavnímu okruhu problémů.
5. Moderátor má vytvářet příznivou atmosféru kontaktu mezi účinkujícími a diváky, být pomocníkem, usměrňovatelem, ale i komentátorem a popularizátorem.
6. Moderátor má vědět, kdy a jak zasáhnout do průběhu besedy, kdy mlčet a kdy mluvit.
7. Moderátor nemá dominovat na obraze. Důvodem je to, že moderátor je hostitelem.¹³

Koščo ve své definici moderátora zdůrazňuje komplexnost této profese. Moderování je podle něj kvalitativně vyšší formou redaktorské práce, kdy moderátor musí zároveň „*interpretovat získané i vlastní materiály*“, a „*uvádět, řídit, vést i*

---

¹⁰ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 107.

¹¹ Tamtéž.

¹² HLADKÝ, J. *Žurnalistika v televizi*, s. 260.

¹³ Tamtéž.

*prezentovat žurnalistický celek“.*¹⁴ Moderátorovou povinností je dle jeho názoru poskytnout všem zúčastněným stejnou příležitost k vyslovení vlastního názoru, ale zároveň řídit besedu tak, aby se téma v určeném čase probralo ze všech podstatných aspektů a uzavřelo se.¹⁵

Železný ve své stati zdůrazňuje nepřesnost dnešního užívání termínu moderátor. Správně podotýká, že v dnešní době bývá za moderátora označován prakticky jakýkoliv mluvící novinář v rozhlasové a televizní stanici.¹⁶ Za moderátory se tak označují hlasatelé televizního zpravodajství, nejrůznější baviči. Železný charakterizuje moderátora jako „člověka, který provází programem a je prostředníkem mezi publikem a programem daného média. Zprostředkovává vztah mezi obsahem pořadu, jeho tvůrci i jeho hosty na jedné straně a divákem či posluchačem na straně druhé a zároveň zajišťuje interaktivitu uvnitř pořadu“.¹⁷

Pokud bychom měli u moderátora určit „jakyśi základní výrobní prostředek“¹⁸, jednalo by se o dobře srozumitelnou, správně artikulovanou „řečovou“ složku sdělení. Jak ve své publikaci uvádí Bílek, moderátor má k dispozici širokou škálu řečových výrazových prostředků. Uvádí sílu hlasu, tónový průběh vět, přízvuky a důrazy, také tempo a pauzy, barvu hlasu.¹⁹

Podle Bílka musí televizní moderátor mimo „obecné kulturnosti používaného jazyka a řečového projevu ovládat a uplatňovat i zásady správné dikce“.²⁰

Bílek dále dodává, že pro moderátora musí být samozřejmostí uplatňování pečlivé výslovnosti, plynulé přecházení tónu z jednoho hlasového rejstříku do druhého, výšková a silová modulace v proudu řeči, správný přízvuk, správné umístění přízvuku a důrazu, dále také melodie a intonace, pauzy, tempo, rytmické členění aj.²¹

Nyní se zaměříme na otázky, které moderátor při vysílání pořadu užívá. Při definici otázky budeme vycházet z definice pragmatické. Čmejrková chápe otázku

---

¹⁴ KOŠČO, J. *Žurnalistické žánry v televizi*, s. 120.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ ŽELEZNÝ, J. *Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství*. In *Mediální praxe*, s. 39.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž, s. 40.

¹⁹ BÍLEK, J. *Televizní komunikační proces a jeho komponenty*, II. díl, s. 14.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

jako „žádost o poskytnutí informace“.²² Müllerová dodává, že „otázkou můžeme tedy nazývat vše, co chápe interviewovaná osoba jako výzvu k podání informace. Otázky představují nepostradatelnou součást politické diskuse a jejich pokládání tvoří kostru celého pořadu“.²³ Otázky rozděluje na takzvané otázky s přípravou a otázky bez přípravy. Od tohoto rozdělení se odvíjí další typologie otázek, které moderátor hostům klade.

Otázky s přípravou jsou moderátorem předem připravené dotazy, které v průběhu diskuse interviewovaným hostům pokládá. Podle Müllerové otázka s přípravou vyplývá z poslední výpovědi, která ukončuje připravený text s informací, tvrzením, fakty či pozorováním. Otázky s přípravou mohou také sloužit jako nástroj k postupnému zavádění jednotlivých témat.²⁴

Na straně druhé se vyskytují **otázky bez přípravy**, které se podle Müllerové v diskusi vyskytují spíše druhořadě a pomáhají k posouvání diskuse kupředu.²⁵ Müllerová uvádí, že moderátor užívá otázky bez přípravy v momentech, kdy potřebuje okamžitě získat od dotazovaného odpověď, jedná tedy spontánně, bez přípravy. V takovém momentě se moderátorovi vyplatí jeho příprava a dobrá informovanost v oblasti, ke které se dotaz vztahuje. V případě, že by moderátor nebyl dostatečně připravený, nebyl by ani schopen spontánně reagovat a diskuse by se ubírala ve sledu předem připravených otázek, nudným tempem.²⁶

Další způsob, kterým se moderátor může dotazovat, se nazývá **reformulace odpovědi**. Čmejrková píše, že moderátorovy reformulace jsou jednou z nejužívanějších technik, jíž redaktor interviewovanou osobu usměrňuje, zvládá její diskurz a převádí jej do svých vlastních slov. K tomuto často užívá výrazů *čili*, *neboli*, *takže*, *říkáte* apod.²⁷

Reformulace se uplatňují tam, kde moderátor není schopen od hosta získat odpověď, protože host mlží a vyhýbá se odpovědi. Moderátor nemůže neustále dokola opakovat tu samou otázku, a tak se uchyluje k reformulaci. Reformulací moderátor shrne předchozí odpověď, vybere z ní klíčové informace, konkretizuje ji.

---

²² ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 93.

²³ MÜLLEROVÁ, O. Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání. In *Jazyk, média, politika*, s. 120.

²⁴ Tamtéž, s. 120 – 121.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 103.

Moderátor užívá reformulací i za účelem objasnění situace divákům. Jejich prostřednictvím shrnuje odpovědi diskutujících a umožňuje divákovi lépe se v diskutované problematice orientovat.

Otázky můžeme dále dělit na takzvané **otevřené** a **zavřené**. Na zavřené otázky se podle Müllerové a Hoffmannové čeká „*stručná a poměrně úzce vymezená odpověď*“. Úzké vymezení odpovědi je způsobeno povahou tázacích slov otázky, jako například *kdo, co, který, jež nedávají odpovídajícímu možnost, aby se šíře rozhovořil*“.²⁸ Autorky dále dodávají, že otevřené otázky neusměrňují přímo podobu odpovědi a umožňují dotazovanému vyjádřit se obsírněji a samostatněji. Nejčastěji jsou takové otázky uvozeny tázacími slovy *jak* a *proč*, která naznačují, že se v odpovědi mají objevit důvody a příčiny.²⁹

Müllerová přichází s dalším dílčím dělením otázek podle očekávání / neočekávání odpovědi. Podle tohoto kritéria rozděluje otázky na takzvané nepravé a pravé. Podle ní jsou **nepravé otázky** takové otázky, na které tazatel neočekává odpověď. Nemají otázkový význam, vyjadřují význam jiný, například podiv, nejistotu, rozpaky a podobně.³⁰ **Pravými otázkami** má Müllerová na mysli otázky, na které se očekává odpověď.³¹

Moderování

Koščo pod termínem moderování rozumí „*komentované, verbální spojování jednotlivých částí v celek, prováděné komunikátorem v obraze*“.³² Dále dodává, že textem se má zdůvodňovat a vysvětlovat, poukazovat na souvislosti, upozorňovat na významná fakta a provádět shrnutí argumentů. Koščo dále dodává, že ve výběru, vysvětleních a v použitých argumentech se projevují moderátorovy postoje, jeho stanoviska, vycházející z jeho politické a odborné zdatnosti.³³

Moderování je komplexní činností, při níž moderátor uplatňuje jak své schopnosti moderovat, tak informace a fakta, které za účelem moderování získal.

---

²⁸ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 80.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

³¹ MÜLLEROVÁ, O. *Otázka a odpověď v dialogu. Slovo a slovesnost*, str. 201.

³² KOŠČO, J. *Žurnalistické žánry v televizi*, s. 157.

³³ Tamtéž, s. 157-158.

Podle Železného je moderování multidovednostní disciplína, při níž v daném okamžiku moderátor musí najednou zvládat více činností.³⁴

Železný vytyčuje pět aspektů, kterými se moderátor při moderování musí řídit. **Musí vědět, co říká.** Hodnota a obsah podávaných informací jsou na prvním místě. U veřejnoprávních médií stále platí, že obsah by měl být o něco málo podstatnější než forma. Moderátor **musí vědět, jak to říká.** Nikdy by nemělo být rezignováno na formu, jakou je sdělení podáváno. Devalvace podávané informace je pro moderátora velkou hrozbou. **Musí vědět, co říká respondent.** Nejspecifičtější moderátorskou disciplínou je schopnost reagovat na to, co v diskusi říká partner. Základní chybou je lpění na předem připravených otázkách a jejich mechanické odříkávání za sebou. Moderátor se tímto připravuje o možnost dovědět se důležitou informací. Moderátor **musí vědět, v jakém kontextu vysílání se nachází.** Kromě formy a obsahu vysílání se moderátor musí soustředit i na kontext celého vysílání. **Musí vědět, co mu sděluje okolí.** Moderátor je součástí týmu, a tak může v průběhu natáčení dostávat technické informace od režiséra či obsahové informace od editora.³⁵

Kapitolu můžeme shrnout následovně. Moderátor je průvodcem pořadu a prostředníkem mezi diváky a účastníky rozhlasového či televizního pořadu. Musí pořad řídit tak, aby se v určeném čase probrala všechna důležitá témata a aby každý z diskutujících dostal místo pro vyslovení vlastního názoru. Nutnou součástí moderátorova projevu je kultivovaná, spisovná a jasně artikulovaná řeč, kterou uplatňuje i při pokládání otázek hostům pořadu. Vymezili jsme otázky s přípravou a otázky bez přípravy, reformulace odpovědí, otázky otevřené a zavřené, otázky pravé a nepravé. S otázkami moderátora budeme pracovat v oddíle nazvaném Regulační role moderátora.

Moderování je komplexní činností, při níž moderátor uplatňuje jak své schopnosti moderovat, tak získané informace a fakta. Při moderování musí moderátor zohledňovat pět aspektů – musí vědět, co říká, jak to říká, co říká respondent, musí vědět, v jakém kontextu vysílání se nachází a za poslední musí moderátor vědět, co mu sděluje okolí.

---

³⁴ ŽELEZNÝ, J. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství. In *Mediální praxe*, s. 43.

³⁵ Tamtéž, s. 43-44.

Pro potřeby naší práce budeme moderátora chápat jako prostředníka mezi diskutujícími a diváky.

V následující kapitole objasníme termíny diskuse, debata a beseda, abychom mohli námi zkoumaný pořad ztotožnit s jedním žánrem. Nastíníme rozdíly mezi jednotlivými žánry a v závěru zkoumaný pořad „Máte slovo“ spojíme s jedním konkrétním žánrem a tím ho v publicistické oblasti ukotvíme.

3. Diskuse, beseda, debata a institucionální mediální dialog

Všechny tři žánry (diskuse, beseda, debata) jsou založeny na komunikaci „face to face“,³⁶ na přímém dialogu.

Podle Praktické encyklopedie žurnalistiky je diskuse jakýmsi „*uvažováním a rokováním o něčem z různých stanovisek nebo pohledů, společným zjišťováním různých mínění o téže věci*“.³⁷ Praktická encyklopedie žurnalistiky připisuje termínu diskuse latinský původ. Název pochází ze slova „*discutio*“, v češtině nabývající významu rozrážet, přetřásat či probírat. Původně byl tento termín chápán pouze ve smyslu vědecké disputace, rozpravy nebo hádky, ať už písemné nebo mluvené. V rozhlasu a televizi se zpravidla jedná o rozhovor polemického charakteru dvou nebo více účastníků, někdy řízený moderátorem.³⁸

Jílek charakterizuje diskusi jako mluvený dialogický žánr, který nenáleží primárně do publicistické sféry, nýbrž do oblasti odborné, kde měla původně charakter vědecké disputace.³⁹

Diskusi chápeme jako vzájemnou interakci, často polemického charakteru, mezi dvěma a více zúčastněnými, která je řízena moderátorem. Osvaldová a Halada dodávají, že účastníci diskuse „*mohou mít příspěvky připraveny, musí umět reagovat na námítky, vysvětlovat stanoviska, nesmí odbíhat od tématu. Vystoupení mají být co nejstručnější, korektní, argumentace promyšlená a výstižná*“.⁴⁰

---

³⁶ tzn. „tváří v tvář“.

³⁷ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 47.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ JÍLEK, V. *Lexikologie a základy stylistiky*, s. 128.

⁴⁰ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 47.

Jílek uvádí, že diskuse je v publicistické oblasti zprostředkována elektronickými médii. Cílem tohoto žánru je nalezení určitého konsensu, nikoliv pouhá konfrontace názorů jak je tomu u debaty. Diskuse by v závěru měla vyústit ve společné stanovisko. Jílek dále vyděluje dílčí modifikace diskuse podle způsobu realizace. Pro nás jsou důležité dva typy, které se vyskytují v publicistické oblasti, a to pódiová a panelová diskuse. Pódiová diskuse představuje interakci politiků či odborníků na konferencích, kongresech a podobných typech setkání, kteří si před očima veřejnosti vyměňují své názory. Panelová diskuse je pódiové diskusi velmi podobná s tím rozdílem, že do diskuse navíc zasahují diváci a/nebo posluchači.⁴¹

Besedou se podle Televizního výkladového slovníku z roku 1978 míní velmi rozšířený televizní žánr, jehož podstatou je rozhovor více osob na dané téma pod vedením moderátora, který bývá zástupcem televize. Beseda může mít různé formy. Názory zúčastněných se buď jen kladou vedle sebe, nebo se zvažují, nebo se posléze bojovně střetávají.⁴²

Praktická encyklopedie žurnalistiky charakterizuje pojem televizní beseda jako formu rozhovoru více než dvou účastníků, která je připravená a řízená jedním z nich, takzvaným vedoucím besedy. Ostatními účastníky besedy jsou zpravidla odborníci v problematice, které je tématem besedy, často s odlišnými názory.⁴³ Podle Praktické encyklopedie žurnalistiky je cílem besedy analyzování většinou závažného společenského problému z různých hledisek, určité postavení se k tomuto problému a eventuálně naznačení řešení problému.⁴⁴

Hladký uvádí stavbu typické besedy, která se svou úvodní částí ztotožňuje s námi zkoumaným pořadem „Máte slovo“. Uvádí, že na začátku besedy má být úvod, který obsahuje motivaci, uvedení do problému, téma besedy. Součástí úvodní části má být představení účastníků – „besedujících“. Jádrem besedy má být analýza problému s různými formami analýzy – klasifikační, genetická, kauzální, komparativní apod. Závěrem besedy je podle Hladkého shrnutí, zobecnění, zopakování hlavní myšlenky.⁴⁵

---

⁴¹ JÍLEK, V. *Lexikologie a základy stylistiky*, s. 128.

⁴² HLADKÝ, J. a kol. *Žurnalistika v televizi*, s. 259-260.

⁴³ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 29.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Hladký, J. *Žurnalistika v televizi*, s. 261.

Fakt, že moderátorem besedy je jeden z účastníků, tedy odborník na problematiku, o níž se beseduje, nám znemožňuje ztotožnění zkoumaného pořadu „Máte slovo“ s besedou. Moderátorem zkoumaného pořadu je žurnalista z povolání, tudíž o pořadu „Máte slovo“ nemůžeme hovořit jako o besedě.

Termínu „debata“ přisuzuje Praktická encyklopedie žurnalistiky francouzský původ. Podle ní název pochází ze slova „*débat*“, což znamená rokování, debata. Tento publicistický žánr dále charakterizuje jako „*rozpravu, rokování, rozhovor na určité téma, původně probíhající podle určitých pravidel za dozoru a řízení předsedajícího, kdy by hovořící neměl být přerušován*“.⁴⁶

Jílek ve svých skriptech přináší další definici. Podle něj je debata „*primárně mluvený dialogický žánr, v základním vymezení jde o neoficiální výměnu názorů na nějaký problém*“.⁴⁷ Dále poznamenává, že v publicistické oblasti se jedná o elektronickými médii zprostředkované rokování, rozpravy či rozhovoru na politické, ekonomické, ekologické aj. téma. Cílem debaty je v reálném čase předložit názory účastníků, zejména pak názory odlišné, protichůdné. Smyslem však není vzájemná interakce debatujících, **výsledkem nemá být názorový konsensus**.⁴⁸

Nutno podotknout, že poslední dobou se žánry debata a diskuse stávají téměř synonymy. Mnohdy je za diskusní pořad označen pořad debatní a obráceně.

Závěrem musíme rozhodnout, s jakým publicistickým žánrem pořad „Máte slovo“ ztotožňovat. V publicistické oblasti užívané typy diskusí nepracují přímo s občany, nýbrž jen s politiky a odborníky na dané téma. Sledovaný pořad pracuje jak s občany, tak s politiky i odborníky na dané téma. Debata ve svém závěru nepředkládá konsensus, námi zkoumaný pořad hledá závěrečné stanovisko. Jisté společné znaky nacházíme také mezi besedou a zkoumaným pořadem. Díky své kostře by pořad „Máte slovo“ mohl být besedou.

Je tedy obtížné pořad zařadit. Přikláníme se k názoru, že žánrově leží na hranici mezi debatou, diskusí a besedou. Tvůrci jej ale označili za diskusní, a tak se

---

⁴⁶ Pro takovéto vystoupení se v současnosti používá spíše označení rozprava. OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, s. 43.

⁴⁷ JÍLEK, V. *Lexikologie a základy stylistiky*, s. 127.

⁴⁸ Tamtéž.

k tomuto označení přikloníme. V další části práce tak budeme pracovat výhradně s tímto termínem.

Pořad „Máte slovo“ je pořadem dialogického charakteru, proto považujeme za nutné definovat termín „institucionální mediální dialog“. Kromě definice se zaměříme na repliky v dialogu a cíle dialogu.

Institucionální mediální dialog

Podle Müllerové spočívá institucionálnost dialogu v tom, že sociální role a statusy jsou předem dány a účastníci jsou s tím srozuměni. Dopředu je určeno téma hovoru i to, jaké role budou jednotliví účastníci mít.⁴⁹

Müllerová dále podotýká, že v současnosti se „*rozhovory s hosty v rozhlasovém vysílání* (lze aplikovat i na televizní – pozn.aut.) *vyznačují tím, že se v nich mísí rysy institucionální a běžné (individuální) komunikace. Ve veřejnoprávním vysílání, v souladu s jeho tradičními vžitými normami, převažují rysy institucionálnosti a větší míra vyjevování osobních vztahů a záležitostí se přece jenom pociťuje jako nepatřičná a rušivá. Ve vysílání soukromém rysy institucionálnosti nepřevažují, naopak jsou potlačovány individuálním přístupem redaktorů a moderátorů k posluchačům i k jejich partnerům ve vysílání*“.⁵⁰

Veškerá komunikace v pořadu „Máte slovo“ probíhá formou *přímého dialogu*. Tondl jej definuje jako typ dialogu, ve kterém jsou dva nebo více účastníci v přímém kontaktu, mohou bezprostředně reagovat, odpovídat, vyjadřovat souhlas nebo nesouhlas. Přímým kontaktem se tento typ dialogu liší od takzvaného nepřímého dialogu, kdy účastníci využívají zprostředkovaného kontaktu pomocí informačních médií.⁵¹

Tondl definuje dialog⁵² jako specifickou formu komunikace dvou nebo více objektů, která zajišťuje vzájemný informační transfer, která těmto subjektům

---

⁴⁹ MÜLLEROVÁ, O. Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání. In *Jazyk, média, politika*, s. 117.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ TONDL, L. *Dialog*, s. 15.

⁵² Müllerová a Hoffmanová uvádějí, že pro rozhovor pouze dvou účastníků se objeví termín **duolog**, pro rozhovor s více než dvěma účastníky je pak zaváděn termín **polylog**. MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 20.

přirazuje úlohu účastníků či partnerů s vymezenými právy a povinnostmi, která předpokládá adekvátní rozsah kompetence těchto účastníků zajišťující dostatečnou úroveň vzájemného porozumění a tedy také adekvátní odezvy účastníků dialogu na vyslovené podněty, názory, stanoviska nebo otázky.⁵³

Podle Tondla předpokládá jak přímý, tak nepřímý dialog „*takové účastníky, kteří jsou schopni rozumět vysloveným názorům, otázkám, návrhům nebo stanoviskům, kteří tedy disponují jistým apriorním intelektuálním vybavením, kompetencí v jazykovém i širším slova smyslu*“.⁵⁴

Müllerová a Hoffmannová vidí jako charakteristickou vlastnost dialogu **přímý, bezprostřední kontakt** účastníků, který je veden **současně na témže místě** a vyznačuje se důslednou **přípravou**.⁵⁵ V našem případě se na diskusi musí nejvíce připravovat moderátorka. Hosté byli do vysílání přizváni proto, že se danou problematikou zabývají (v případě odborníků) nebo se jich přímo dotýká (v případě občanů).

Jak píše Čmejková a Hoffmannová, důležitým konstitutivním rysem mediálního dialogu je jeho „*obrácenost k publiku, orientace na posluchače či diváka, který je svědkem a ještě výstižněji řečeno pravým cílem, k němuž je dialog směřován*“.⁵⁶ V takovém případě ztrácí mediální dialog některé rysy přirozeného dialogu tváří v tvář a získává rysy další. Tuto situaci autorky charakterizují tak, že „*dialog mezi přímými účastníky dialogu se stává dialogem pro třetí osoby, které dialogu naslouchají, podobně jako tomu bývá u dialogu jevištního*“.⁵⁷ Čmejková vidí rozdíl v zaměření takového dialogu na publikum nepřítomné, pouze tušené. Orientace na diváka se projevuje například v úvodních či závěrečných formulacích, neverbálním chováním nebo v otázkách, které jsou formulovány s ohledem na diváky.⁵⁸

Čmejková uvádí, že „*dialogizovanost celku a jeho zaměření na příjemce, plní společný záměr: rozhovor předestírá publiku určité téma v podobě otázek a odpovědí, v podobě souhlasů a kontroverzí, v podobě pro a proti*“.⁵⁹ Podle ní má

---

⁵³ TONDL, L. *Dialog*, s. 13.

⁵⁴ Tamtéž, s. 15.

⁵⁵ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 16-18.

⁵⁶ ČMEJKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 84-85.

⁵⁷ Tamtéž, s. 85.

⁵⁸ ČMEJKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 85.

⁵⁹ Tamtéž, s. 87.

takovéto jevištní rozehrání pro a proti „ovlivňovat postoje publika, utvářet jeho názory, podněcovat jeho příští rozhodnutí“.⁶⁰

Autorky Müllerová a Hoffmannová zmiňují dialog více osob, takzvaný **skupinový dialog**. V takovém typu dialogu „se zvětšuje počet možností, jak na sebe vzájemně reagovat“.⁶¹ Námí zkoumaný pořad je dialogem, v němž figuruje větší počet osob, avšak tento dialog je řízený moderátorem, a tak se základní rysy skupinového dialogu, jako je zavádění nových témat či neřízené přecházení od jednoho tématu k druhému, ztrácejí.

Ve zkoumaném pořadu můžeme mluvit o větším počtu mluvčích. Müllerová s Hoffmannovou tvrdí, že čím je tento počet větší, tím obtížněji se mluví o jedné věci. V takovém případě je markantní rozdíl mezi dialogem řízeným a dialogem spontánním (neřízeným). Průběh řízeného dialogu je utvářen účastníkem, který má v rozhovoru dominantní úlohu.⁶² V našem případě se jedná o moderátora. Autorky dále popisují rozdíl mezi řízenými a neřízenými dialogy. Zatímco při neřízeném dialogu mohou paralelně probíhat rozhovory mezi menšími skupinami mluvčích, při řízeném dialogu je průběh komunikace „*uspořádan podle většinou předem stanoveného nebo ustáleného komunikačního modelu*“.⁶³ Ale i u řízeného dialogu se mohou objevit spontánní reakce, například při nesouhlasu s názorem právě hovořícího. S takovými případy se setkáme v části věnované regulační roli moderátora, kde poskytneme přepisy jednotlivých situací, ve kterých se toto děje.

Repliky v dialogu

Jak uvádí publikace Kapitoly o dialogu, základní jednotkou členění dialogického textu je replika. Jedná se o souvislý úsek textu, který je pronesen jedním z účastníků dialogu, aniž by byl vystřídán nebo přerušen jiným mluvčím.⁶⁴

Hoffmannová s Müllerovou přicházejí s následující definicí repliky: „*Replika je obvykle tvořena jednou nebo několika výpověďmi. Tyto jednotky představují úseky textu, které jsou od sebe odděleny především prostředky*

---

⁶⁰ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 87.

⁶¹ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 54.

⁶² Tamtéž, s. 54-55.

⁶³ Tamtéž, s. 55.

⁶⁴ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 21.

zvukovými: jejich hranice vytvářejí obvykle koncové intonační kadence (poklesnutí hlasem)“.⁶⁵ Podle autorek jsou repliky, které za sebou v dialogu následují, vzájemně spjaty. To je způsobeno tím, že partneři v diskusi na sebe vzájemně reagují.⁶⁶

Müllerová s Hoffmannovou zavádí pojem **sekvence**. Podle nich se jedná o „několikačlenné výměny replik mezi partnery, nejčastěji skupiny 2-3 (ev. i více) replik, v nichž na sebe účastníci dialogu vzájemně reagují a řeší jejich prostřednictvím určitý komunikační úkol“.⁶⁷ Jako nejnápadnější sekvence uvádí **replikové dvojice**. Jedná se o páry replik, které v rozhovoru většinou následují za sebou a jsou pronášeny různými mluvčími.⁶⁸ V našem případě se nejčastěji jedná o replikovou dvojici otázka – odpověď.

Nejtěsněji svázány jsou podle Müllerové a Hoffmannové replika tázací s replikou, v níž partner v dialogu podává na tázací repliku odpověď. Tato dvojice replik je nazývána **otázkou a odpovědí**. Výše zmíněné nejtěsnější spojení je založeno na možnosti maximálně redukované odpovědi, při níž partner v dialogu odpoví konkrétně jen na to, na co se otázka ptá.⁶⁹ Jako příklad můžeme uvést otázku: „Kdy se vrátíš domů?“ s maximálně redukovanou odpovědí: „Pozítří.“ Možností, jak v dialogu odpovědět na otázku, je podle autorek více. Kromě maximálně redukované odpovědi se vyskytují odpovědi redukované jen částečně a odpovědi zcela neredukované, v rámci nichž může dotazovaný odpovědět celou větou.⁷⁰

Müllerová a Hoffmannová uvádí, že s výměnou replik souvisí **střídání mluvčích**. Mechanismus střídání mluvčích je založen na třech pravidlech. **Prvním** z nich je případ, kdy mluvčí, který právě pronáší repliku, si v průběhu její realizace zvolí dalšího mluvčího a označí ho. Toto označení může být provedeno například pohledem, oslovením či pohybem. Teprve až nastane v řeči dosavadního mluvčího potencionální předěl, může slovo převzít označený další mluvčí. **Druhé** pravidlo spočívá v situaci, kdy mluvčí pronášející repliku neoznačí dalšího mluvčího. Slova se tak může ujmout kdokoli, avšak měl by začít hovořit rychle, aby prosadil své právo na následující repliku. Poslední, **třetí** pravidlo, se týká situace, kdy mluvčí pronášející repliku neurčí dalšího mluvčího a ve chvíli, kdy repliku ukončí (nebo

---

⁶⁵ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 21.

⁶⁶ Tamtéž, s. 78.

⁶⁷ Tamtéž, s. 23.

⁶⁸ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 23.

⁶⁹ Tamtéž, s. 78.

⁷⁰ Tamtéž, s. 78-79.

nastane-li pauza) a nikdo z partnerů se slova neujme, může v řeči pokračovat dosavadní mluvčí.⁷¹

Cíle dialogu

Do dialogu vstupujeme s takzvaným **základním cílem**. Podle Müllerové a Hoffmannové se jedná buď o předem promyšlený cíl nebo cíl neurčitý. Stejně jako my i naši partneři v dialogu mají určitý cíl – ten se s naším cílem může shodovat, může být odlišný nebo přímo protikladný.

Müllerová a Hoffmannová objasňují dosahování hlavního cíle dialogu prostřednictvím postupných elementárnějších cílů. Každá replika v dialogu v sobě skrývá náš určitý záměr, i když si to ani nemusíme uvědomovat. Aktéři dialogu musí brát v úvahu záměry ostatních diskutujících a podle nich své vlastní záměry modifikovat a měnit.⁷² Můžeme říci, že se jedná o jakousi hru na to, kdo své záměry dokáže lépe uplatnit a dříve tak dosáhnout svého vlastního cíle.

Cílem moderátora je diskusi řídit, nedopustit odbíhání od tématu nebo naprostou změnu tématu, dostat odpovědi na otázky. Hlavním cílem ostatních účastníků je přednést svůj názor, obhájit si jej a určitým způsobem zapůsobit na ostatní účastníky diskuse, ne-li je o svém názoru přímo přesvědčit.

Následující kapitola se zaměří na představení pořadu a uvedení technických parametrů týkajících se dokládaných příkladů ke každé ze tří rolí moderátorky.

4. Představení pořadu "Máte slovo"

Pořad „Máte slovo“ vysílá Česká televize každý čtvrtek od 21.40 hodin. Nabízí tři úhly pohledu na dané téma. Neřeší problémy politiků, ale témata, která působí starosti občanům a řeší je přímo s nimi. Webové stránky České televize označují tento pořad jako diskusní, v němž vystupují zastánci různých názorů: dva

---

⁷¹ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 27-28.

⁷² Tamtéž, s. 45.

odborníci a čtyři občané. Tedy jak zástupci odborné, tak i laické veřejnosti.⁷³ Každý z hostů má možnost se k danému tématu vyjádřit.

Své místo v pořadu si najdou také diváci, kteří se mohou k tématu vyjadřovat prostřednictvím rádia Impuls. Jejich dotazy jsou nahrány a v pořadu pouštěny. Na jejich otázky požaduje moderátorka od diskutujících odpovědi.

Moderátorkou pořadu je Michaela Jílková, česká novinářka a televizní moderátorka. Do diváckého povědomí se zapsala především díky moderování pořadu „Kotel“, vysílaným televizní stanicí Nova.

Při samotném zahájení vysílání zaujímá moderátorka dominantní postavení. Hosté stojí v půlkruhu, moderátorka přímo uprostřed. V úvodu představuje téma pořadu, při jehož pronášení na ni kamera pomalu najíždí až do detailu. V momentě, kdy jsou představováni hosté, je každý zachycen v detailu stejně jako moderátorka.

V průběhu vysílání všichni včetně moderátorky stojí a jsou ve stejné úrovni očí. Zástupci veřejnosti stojí ve středu pomyslného půlkruhu, odborníci zaujímají místa ostatní, to je nalevo a napravo od občanů.

Zvolený soubor

Pro účely této práce byly analýze podrobeny tři za sebou jdoucí vysílání pořadu „Máte slovo“. Časově tato vysílání spadají do měsíce března 2010. Analyzovaný materiál byl čerpán z internetového archivu České televize.

Datum vysílání	Téma	Označení pořadu
11. 3. 2010	Nezaměstnanost roste	MS1
18. 3. 2010	Adopce dětí registrovanými homosexuálními páry	MS2
25. 3. 2010	Nebezpečí internetu!	MS3

⁷³ Internetový archiv České televize, dostupný na WWW:
<http://www.ceskatelevize.cz/program/10214700660-11.06.2009-21:45-1-mate-slovo.html>

Z důvodu přehlednosti a jasnosti v ukázkách, které budou k rolím moderátorky dokládány, použijeme zkratková označení.

Zkratková označení

MS1 – vysílání ze dne 11. 3. 2010

MS2 – vysílání ze dne 18. 3. 2010

MS3 – vysílání ze dne 25. 3. 2010

M.J. – moderátorka pořadu Michaela Jílková

J.S. – Josef Středula, předseda

O.M. – Oldřich Malý, ředitel Úřadu práce v Mostu

M.K. – Miroslav Kalousek, místopředseda TOP 09

M.Š. – Michaela Šojdrová, místopředsedkyně KDU-ČSL

J.H. – Jiří Hromada, gay aktivista, člen Vládního výboru pro sexuální menšiny

P.H. – Petra Hanzelínová, lesbička, s přítelkyní čeká dítě

J.D. – Jan Dobeš, otec dvou dětí

I.V. – Ivan Bartoš, student práv a fyziky

K.K. – Karel Kuchařík, šéf Odboru informační kriminality

H – blíže neidentifikovatelný host (záběr kamery neumožnil jeho identifikaci)

V této práci vycházíme z faktu, že moderátor je zástupcem instituce – televize. Jeho základní rolí je tudíž role institucionální. V rámci své institucionální role je moderátor povinen plnit své dílčí role – organizační, regulační a zprostředkující.

V následující kapitole si objasníme pojem institucionální role moderátora, všechny tři dílčí role si podrobně popíšeme a doložíme k nim ilustrativní příklady ze sledovaných vysílání pořadu. Jak již bylo řečeno, analyzováním dílčích rolí moderátorky získáme přehled konkrétních prostředků, které moderátorka užívá a díky nim můžeme v závěru práce zhodnotit moderátorčin styl.

5. Institucionální role moderátora

Čmejrková uvádí, že „*model institucionální komunikace redaktorovi ukládá, aby zůstal v debatách podobného typu nestranný*“.⁷⁴ Dále dodává, že vyjadřování souhlasu nebo nesouhlasu s interviewovaným hostem je nežádoucí, nemělo by dojít ani k užívání signálů mm hm, ano, opravdu, skutečně aj.⁷⁵ Moderátor musí být v rámci své role objektivní, neutrální a nezaujatý, měl by dotazovaným pokládat otázky tak, aby z nich nebyla znatelná náklonnost k jednomu či druhému hostu pořadu.

Před samotným natáčením pořadu si moderátorka musí zjistit všechna potřebná fakta, se kterými bude v průběhu moderování pořadu pracovat. Jak píše Železný, základním předpokladem úspěšného vystoupení moderátora je jeho připravenost.⁷⁶ Ve zkoumaném diskusním pořadu vystupují odborníci, moderátor tak musí získat potřebná fakta, aby byl schopen stát se jim důstojným soupeřem. V rámci institucionální role je jeho povinností být „zběhlý“ ve faktech a souvislostech diskutovaného tématu. Železný správně podotýká, že dobrý a schopný moderátor musí být díky svým vědomostem a erudici schopen odmoderovat i pořad, na který není připraven a který přichází nečekaně a je zařazen mimořádně.⁷⁷

Podle Železného má příprava na vysílání pořadu v zásadě tyto fáze:

1. nastolení tématu
2. vyhledání rešerší k tématu a hostovi/hostům

---

⁷⁴ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 102.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ ŽELEZNÝ, J. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství. In *Mediální praxe*, s. 42.

⁷⁷ Tamtéž.

3. zpracování rešerše
4. týmový brainstorming
5. generování témat a otázek
6. domluva s hostem/hosty⁷⁸

První dílčí rolí, kterou musí moderátorka plnit, je role organizační. V ní si ukážeme, jaké prostředky moderátorka užívá v úvodních a koncových replikách, podíváme se i do fáze středové – na první otázku, kterou moderátorka pokládá.

Do úvodních replik patří přivítání diváků, nastolení tématu pořadu a shrnutí problematiky, představení hostů ve studiu. Koncové repliky zahrnují prostředky, kterými moderátorka upozorňuje na blížící se konec diskuse a prostředky, kterými moderátorka pořad definitivně zakončuje.

Způsobem, jakým moderátorka pořad začíná a ukončuje, se promítá do jejího moderátorského stylu.

5. 1. Organizační role

U veřejných, oficiálních, obvykle řízených dialogů bývají předem stanovena závazná témata, která mají být projednána a diskuse je regulována tak, aby se teprve po vyčerpání jednoho tématu přešlo k tématu dalšímu. U takového dialogu dochází podle Müllerové a Hoffmannové ke zřetelnému členění na tzv. **tematické bloky**.⁷⁹ Autorky definují tematické bloky jako „*pasáže textu, které mohou mít různý rozsah, jsou věnovány hovoru o určitém, stále stejném předmětu řeči a mezi partnery v nich ohledně tématu panuje shoda, tematický soulad*“.⁸⁰

Diskusní pořad „Máte slovo“ se v každém díle orientuje na **jedno hlavní téma**, které je v dané době aktuální. Moderátorka toto hlavní téma v průběhu pořadu rozvíjí, probírá z různých stran.

Podobně jako v textu můžeme i v diskusi rozlišovat jednotlivé fáze. Müllerová a Hoffmannová vyčleňují **fázi úvodní**, kterou diskuse začíná a **fázi koncovou**, kterou je diskuse zakončena. Obě mívají v dialogu značně

---

⁷⁸ ŽELEZNÝ, J. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství. In *Mediální praxe*, s. 43.

⁷⁹ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 31.

⁸⁰ Tamtéž, s. 43.

konvencionalizovanou podobu a bývají stupňovité – to znamená, že se samy dále člení do dalších kratších fází jako je například pozdrav a následná odpověď na pozdrav.⁸¹ Fáze úvodní obvykle obsahuje přivítání diváků, přivítání hostů ve studiu, nastolení tématu diskuse, představení hostů. Moderátorka v této fázi shrnuje dosavadní vývoj problematiky, která se bude v diskusi probírat. Ve fázi koncové se moderátorka loučí s televizními diváky, s hosty ve studiu a pořad končí oslovením diváků tématem dalšího vysílání.

Organizační rolí udržuje moderátor určitou strukturu pořadu. Naplňuje ji úvodními a koncovými replikami. Jak píše Müllerová, moderátor „zahajuje, zakončuje a člení pořad pomocí stereotypních (jen málo obměňovaných) promluv, tedy organizuje dění pořadu a sleduje vymezený čas. Tato úloha má výrazně institucionální povahu, moderátor v ní vystupuje neosobně, neutrálně, zdvořile, převažuje podávání věcných informací a zdvořilostní formule“.⁸²

5. 1. 1. Fáze úvodní

- **Přivítání diváků**

Moderátorka na samém začátku pořadu oslovuje diváky u televizních obrazovek. Užívá k tomu frázi, ve které zdůrazňuje název pořadu. Moderátorka se zpříma dívá do kamery, zdánlivě tímto navazuje oční kontakt s divákem.

MS1 : *Máte slovo. Hezký večer, milí diváci.*

MS2: *Máte slovo. Hezký večer, milí diváci.*

MS3: *Máte slovo. Hezký večer, milí diváci.*

U prvního kontaktu s diváky vidíme ustálenou podobu promluv, kterými moderátorka vítá diváky u televizních obrazovek.

---

⁸¹ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 31.

⁸² MÜLLEROVÁ, O. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radiofórum. *Naše řeč*, s. 173.

- **Nastolení tématu pořadu a shrnutí problematiky**

Úvodní repliky moderátorka dále naplňuje nastolením tématu pořadu, o kterém se bude diskutovat a shrnutím dosavadního vývoje problematiky. Tento mluvní akt nemá ustálenou podobu, moderátorka je v tomto ohledu kreativní.

MS1: *Strach o práci má už devadesát dva procent lidí. [...] Opravdu není práce pro tolik nezaměstnaných? A nebo pro některé z nich je výhodnější než pracovat žít na sociálních dávkách a pracovat načerno. Co myslíte vy?*

MS2: *Gayové a lesbičky se cítí v Česku diskriminováni. Požadují právo adoptovat děti, pokud uzavřou registrované partnerství. [...] Kdo z vás má pravdu? Mohou homosexuální páry vychovávat děti stejně dobře jako páry heterosexuální?*

MS3: *Představte si, že největší hrozbou pro děti v jednadvacátém století je hned po týrání a sexuálním zneužívání i internetová dětská pornografie. [...] Co tedy všechno je na internetu nebezpečné a měl by se jeho obsah přísně regulovat?*

V uvedených prepisech můžeme zaznamenat snahu moderátorky o přiblížení se divákům frázemi typu: „Kdo z vás má pravdu?“; „Co myslíte vy?“. Těmito promluvami moderátorka vtahuje diváky do diskuse a naplňuje tím zprostředkující roli, o které budeme hovořit dále.

- **Představení hostů ve studiu**

Bezprostředně po nastolení tématu a shrnutí problematiky představuje moderátorka účastníky diskuse. Bozděchová píše, že v úvodních částech debat (v našem případě diskusí) „zpravidla moderátor představuje účastníky podle jejich profese, funkce, dosažené hodnosti apod., tedy oficiálně, přesným, nejčastěji víceslovným označením“.⁸³

MS1: *Diskutovat budou bývalý ministr financí, poslanec a místopředseda TOP 09. [...] a dva občané, kteří práci hledají, nezaměstnaná právnička a nezaměstnaný zedník.*

---

⁸³ BOZDĚCHOVÁ, I. K. jazykové úrovni současných televizních debat. In *Jazyk, média, politika*, s. 162.

MS2: *Diskutovat budou poslankyně a místopředsedkyně KDU-ČSL, zástupce České biskupské konference [...] gay, který by jednou chtěl adoptovat dítě a heterosexuál, který podepsal petici proti adopcím homosexuály.*

MS3: *Diskutovat budou významný představitel policie, šéf přímo šéf Odboru informační kriminality. Proti němu odpůrce jakékoliv regulace [...] a za mladé uživatele internetu vysokoškolský student fyziky a práv.*

Z uvedených přepisů můžeme vyzorovat ustálený způsob, kterým moderátorka hosty pořadu představuje. Ve všech sledovaných vysíláních začala představování frází „*Diskutovat budou...*“.

5. 1. 2. Fáze středová

Po fázi úvodní následuje takzvaná fáze středová, fáze, ve které se odehrává samotná diskuse. Moderátorka tuto fázi uvozuje spuštěním otázek posluchačů rádia Impuls a následovně položením první otázky, která se opírá o názory posluchačů rádia.

MS1: *Tak slyšeli jsme to jasně. Prostě názory. Proč nebyt na sociálních dávkách. [...] Pane řediteli, vy dokonce říkáte, že člověk je státem trestán za to, že pracuje, promiňte mi to, to jste takový zvláštní ředitel Úřadu práce, z čeho tedy čerpáte, jaká je ta praxe?*

MS2: *Pane Hromado, co tedy odpovíte těm divákům, kteří říkají, že je to nesmysl a že to není ani ve zvířecí říši?*

MS3: Moderátorka žádnému z diskutujících nepoloží otázku, jen rukou pokyne směrem k hostovi, který by měl promluvit jako první.

Až na třetí vysílání pořadu jsme vyzorovali, že první otázka, kterou moderátorka pokládá, spadá mezi otázky předem připravené a otevřené – moderátorka chce, aby se hosté rozhovořili.

5. 1. 3. Fáze koncová

S blížícím se koncem diskuse se moderátorka snaží diskutující zastavit, stává se ale, že ukončit diskusi je takřka nemožné. V následujících prepisech uvádíme situace, kdy se moderátorka snažila diskusi zastavit a jaké prostředky k tomuto užila.

MS1: *No a protože už budeme končit...*

MS1: *My musíme končit...*

MS1: *Já to chápu, ano, ale tak prosím, protože už opravdu musíme končit...*

MS1: *Tak, a protože čas jsme vyčerpali...*

MS1: *Tak, prosím, opravdu poslední věta.*

MS2: *Paní poslankyně, ne, už končíme, už končíme.*

MS2: *Myslím, že to je hezký konec.*

MS3: *Tak, a protože musíme končit, já bych teď poprosila pana Dobeše jako psychologa a pana plukovníka, kdybyste mohli říct tedy velmi stručně pro rodiče, co tedy mají děti říct, co je nejnebezpečnější.*

U prvního sledovaného vysílání se moderátorce diskusi nedařilo utnout ani prostřednictvím pěti pokusů. V ostatních případech byla diskuse zastavena v momentě, kdy moderátorka sama chtěla.

- **Zakončení pořadu**

V úplném závěru pořadu promlouvá moderátorka k divákům, nastoluje téma příštího vysílání a s diváky se loučí.

MS1: *Milí diváci, příští týden budeme mít takové téma velice zajímavé, bouřlivé, možná nebo jistě jste slyšeli, že registrované homosexuální páry by chtěly mít možnost a právo adoptovat děti. Jaký je váš názor? [...] Milí diváci, já vám děkuji, těším se na vás, myslím na vás a vy už víte, že ve čtvrtek máte slovo.*

MS2: *Tak, milí diváci, tolik dnešní vysílání. Příští týden se též budeme věnovat dětem. [...] Milí diváci, já vám děkuji, těším se na vás, myslím na vás a vy už víte, že ve čtvrtek máte slovo. Nashledanou.*

MS3: *Tak, milí diváci, příští týden se budeme věnovat politickému tématu. [...] Milí diváci, já vám děkuji, myslím na vás, těším se na vás a vy už víte, že ve čtvrtek máte slovo. Nashledanou.*

Ve všech sledovaných vysíláních se moderátorka s diváky loučí už ustálenou formulací: *Milí diváci, já vám děkuji, myslím na vás, těším se na vás a vy už víte, že ve čtvrtek máte slovo. Nashledanou.* Stejně jako u přivítání diváků a představení hostů užívá moderátorka i při zakončení pořadu ustálenou a neobměňovanou frázi.

Následující podkapitola bude věnována regulační roli moderátorky. Zaměříme se na prostředky, kterými moderátorka tuto roli naplňuje a zda ji zvládá. V rámci regulační role se budeme zabývat konfrontací, otázkami, informovaností, neustranností a prokazováním zdvořilosti. Stejně jako u role organizační budeme teorii ilustrovat ukázkami ze sledovaných vysílání. Vyzorujeme rysy moderátorčina stylu, které v závěru shrneme.

5. 2. Regulační role

Mezi fázemi úvodní a fází koncovou nachází své místo samotná diskuse, označovaná také jako **fáze středová**. Tato fáze je obvykle nejrozsáhlejší a v jejím rámci se rozvíjí hlavní téma. Ve středové fázi má moderátor největší prostor pro ukázání svých schopností a dovedností při řízení diskuse. Podle Čmejrkové a Hoffmannové je záměrem moderátora v této fázi přimět osobnost veřejného života k formulaci jednoznačné odpovědi na položenou otázku a k zaujetí stanoviska k často velmi spornému bodu.⁸⁴

Müllerová s Hoffmannovou uvádí, že moderátor v rámci regulační role „řídí rozhovor tak, aby odpovídal jistým ustáleným pravidlům, konvencím a postupům některých komunikačních situací“.⁸⁵ Podle Müllerové a Hoffmannové moderátor

⁸⁴ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 84.

⁸⁵ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 55.

určuje pořadí mluvčích, dbá na dodržení pravidel v udělování slova, určuje délku rozhovoru a svým chováním určuje celkovou atmosféru rozhovoru.⁸⁶

Čmejrková zdůrazňuje, že moderátor musí být v rámci své institucionální role v diskusi nestranný. Neměl by tedy vyjadřovat souhlas nebo nesouhlas s dotazovaným, neměl by jednomu z hostů pokládat otázky nepřátelské a druhému otázky mírné.⁸⁷

Moderátor by měl být na diskusi dobře připravený. V rámci argumentace často musí užívat citace. Tímto dává aktérům diskuse najevo, že je hodnotným a dobře informovaným společníkem v diskusi. Müllerová píše, že jedním z nejdůležitějších rysů kompetence moderátora je jeho informovanost.⁸⁸ Podle ní jde o „*věcnou znalost diskutované problematiky, odbornou přípravu každého pořadu. Z moderátorových otázek a vstupů je patrné, že pracuje s ověřenými informacemi, dovede je vhodně uplatnit a jejich pomocí se snaží přimět hosta, aby spolu přicházeli věcem na kloub a dobírali se podstaty jevů. Tato seriózní zainteresovanost vesměs vzbuzuje u hostů respekt. Považují moderátora za plnohodnotného partnera, hovoří s ním vážně, nesnaží se ho odbýt.*“⁸⁹

Jak píše Müllerová a Hoffmannová, každý dialog je založen na principu soupeření, konfrontace, konfliktu.⁹⁰ V následujícím oddíle se zaměříme na takové situace, kde dochází k asymetrické komunikaci, to znamená na situace, kde je narušena rovnováha mezi diskutujícími. Tato rovnováha může být narušena tím, že host odpovídá na jinou otázku, než na kterou byl tázán (odbíhání od tématu) nebo verbálně napadá jiného diskutujícího. Hoffmannová uvádí, že „*každý dialog je potenciálně konfliktní, neboť je vždy založen na četných komunikačních asymetriích*“.⁹¹ Podle Hoffmannové je konflikt přirozeným úkazem v dialogickém dění.⁹²

---

⁸⁶ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s. 55.

⁸⁷ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 102.

⁸⁸ MÜLLEROVÁ, O. Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání. In *Jazyk, média, politika*, s. 133.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, s.37.

⁹¹ HOFFMANNOVÁ, J. Veřejné mluvené projevy v Poslanecké sněmovně: humorný konflikt a konfliktní humor. In *Jazyk, média, politika*, s. 41.

⁹² Tamtéž.

V tomto oddíle se budeme zabývat i prostředky, kterými moderátorka předává slovo jinému diskutujícímu.

To, jak se moderátorka dokáže vypořádat s odbíháním diskutujících od tématu, s konfliktními situacemi a to, jaké volí prostředky při předávání slova, se promítá do jejího moderátorského stylu.

5. 2. 1. Konfrontace

- Usměrnování diskutujících, odbíhání od tématu

Čmejrková uvádí, že „*zatímco redaktor požaduje co nejpřímější a nejjednodušší odpověď na svou jednoduchou otázku, jen málokdy se mu jí dostává a většinou je jeho otázka pro hosta impulsem k výkladu, který je z hlediska redaktora rozbíhavý, vyhybavý a vágní*“.⁹³ Host pořadu se snaží svůj názor, jakkoliv dlouhý, prosadit za každou cenu, říci vše, co chce. I když se moderátorka snaží jeho monolog zastavit, host tohoto velmi často nedbá a snaha moderátorky je tudíž marná. Čmejrková dále píše, že jak hosté, tak moderátoři „*vyjednávají o tom, který diskurz se povede, zda ten, který si připravil redaktor, anebo ten, který si připravil pozvaný host*“.⁹⁴

Následující ukázka z vysílání pořadu ze dne 11.3. ukazuje situaci, kdy diskutující odbíhá od tématu. Moderátorka ji usměrňuje a zdůrazňuje téma, ke kterému se má diskutující vyjadřovat, slovy:

MS1: ... *ale přece jenom tam bylo nastíněno téma, jestli skutečně je 583 000 lidí nemůže najít práci.*

V momentě, kdy se diskutující odchylují od tématu, moderátorka je navrácí zpět k diskutované problematice. K tomuto užívá následující fráze:

MS1: *Máme několik problémů ano. Prosim, **proberme nejdříve** to nekolidující zaměstnání, **pak přejděme k**, jo, opravdu není možné, abyste každý řekl...*

⁹³ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 106.

⁹⁴ Tamtéž, s. 111.

MS1: *Tak pane řediteli, **nemusíte říct všechno hned.** Mně jde o to, **pojd' me se držet toho,** opravdu podle vás.*

MS1: *Dobře, ale **držme se toho,** víte tady zazněl ten názor, že právě ta ochrana toho zaměstnavatele...*

MS2: *Tak, pane Hromado, vy jste výborný jako moderátor, krásně jste to uvedl, nádherně, ale prosím **odpovězte na otázku** těch posluchačů. Ano? **Pojd' me k věci.***

MS2: *Ano, ale **pojd' me hovořit o tom,** paní poslankyně teď řekla, že není to v zájmu dítěte, není to v zájmu dítěte.*

MS2: *Já vás prosím, **my to musíme probrat postupně.** To se dotknem diskriminace, tu co dřív říkal pan Hromada. Máme čas, prosím, tak co teď chcete věnovat?*

MS2: *Ne, **probíráme diskriminaci.***

MS2: *Dobře, tak prosím abychom, já bych vás poprosila, **abychom nepřeskakovali,** ano, dobře, tak **pojd' me se teď věnovat tomu,** jestli se jedná o diskriminaci...*

MS3: *Tak dobře, **držme se teď** těch dětí...*

MS3: *Tak, **pojd' me teď chvíli se věnovat tomu,** kde dělají ty děti a rodiče největší chybu.*

Moderátorka k usměrňování diskutujících užívá nejčastěji sloveso jít (ve tvaru pojd' me) ve spojení se slovesy držet se, věnovat se. Prostřednictvím těchto spojení reguluje promluvy aktérů diskuse a snaží se je udržet u probírané problematiky.

U sledovaných vysílání se ale vyskytly i případy, kdy moderátorka usměrňování diskutujících nezvládla. Jako příklad uvádíme promluvu Oldřicha Malého, ředitele Úřadu práce v Mostu, který na snahy moderátorky o přerušování svého monologu nereagoval. Tato promluva byla zaznamenána ve vysílání ze dne 11.3.2010. Moderátorka se hosta pokusila přerušit celkem třikrát, bezúspěšně.

O.M.: *...dneska se dá DPP uzavřít i ústně podle zákona, ale většinou oni dokládají do osmi dnů. [...] Já vás nemůžu vyřadit, protože vaše povinnost je do osmi dnů, on to s vámi sepíše do konce měsíce, možná i za týden*

M.J.: *Ano, takže chcete říct, že vlastně ten zákon umožnil... (moderátorka je přerušena)*

O.M.: *Takže dneska oficiální práce práce načerno nemůžeme a máme kleslo to strašně moc, protože máme za loňský rok pouze pět případů a to jen u lidí...*

M.J.: *No...*

O.M.: *...který zaměstnávají své rodiče, protože si mysleli, že nemusí s nima se svojí maminkou nebo se svojí...*

M.J.: *Ano...*

O.M.: *...babičkou uzavřít pracovní smlouvu. Ale zaměstnavatelé, který chtějí a zneužívají toho, zaměstnávají lidi načerno...*

V uvedeném přepisu situace byla snaha moderátorky o přerušení řeči hosta slovy „No...“ a „Ano...“ marná. Diskutující si slovo vzít nenechal.

- Konflikt mezi diskutujícími

V diskusích všeobecně často dochází k situaci, kdy se diskutující dostanou do konfliktu, ani jeden z nich nechce ustoupit, a když se moderátor snaží diskutující přerušit, tito nereagují a ve výměně názorů pokračují. Takovou situaci výstižně popisuje Müllerová: *„Stane se však, že se řízený rozhovor místy změní v živou, nezřídkou i konfliktní diskusi, která nemá daleko k hádce. V takových chvílích, než se moderátorovi podaří účastníky bouřlivější výměny názorů ukáznit, se uplatňuje druhé pravidlo mechanismu střídání partnerů v dialogu. Ten, kdo mluví, nechce svou řeč skončit, jeho partneři jsou netrpěliví, protože chtějí získat slovo. Nečekají ani na výzvu k mluvení a ani nehledají místo vhodné k převzetí slova. V takových chvílích mluví jeden přes druhého, jejich spor je pro ně nejdůležitější a zapomínají na to, že posluchači u rozhlasových přijímačů jim ani nemusejí rozumět a že je za takové chování kritizují“.*⁹⁵

I když by měl moderátor být schopen takovou situaci vyřešit, ne vždy se mu to podaří. Müllerová uvádí, že moderátor *„mírní konflikty, snaží se, aby atmosféra pořadu příliš nevybočovala z emocionálně neutrální polohy. Dbá o to, aby se různost názorů účastníků debaty nevystupňovala až do přetrvávajícího konfliktu. Nejčastějším prostředkem, kterým moderátor ukončí dílčí konfliktní*

---

⁹⁵ MÜLLEROVÁ, O. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč*, s. 172.

*jednání, je přerušeni řeči některého z mluvčích a tím i ukončení konfliktního subtematu“.*⁹⁶

Následující přepisy využijeme coby ilustrace k nezasahování moderátorky v konfliktních situacích.

MS1

M.K.: *Tak zaprvé, jsem-li nezaměstnaný, a tak se bud' zúčastňuju nějakého rekvalifikačního kurzu, neúčastním-li se žádného rekvalifikačního kurzu, měl bych mít povinnost veřejné služby... [...] Jednak je to fěr...*

J.S.: *Nene, to pozor, navá navádíte teď k porušování úmluv Mezinárodní organizace práce.*

M.K.: *Nenavádím.*

J.S.: *To, co vy říkáte...*

M.K.: *Nenavádím!*

J.S.: *...to má klasifikaci nucené práce.*

M.K.: *Nenavádím!*

J.S.: *To nemůžete, bohužel. Toto nemůžete. To není v moci.*

M.K.: *Nenavádím, je to v moci...*

J.S.: *Nene.*

M.K.: *...protože to nejsou nucené práce, já to nemusím dělat, pak ovšem musím počítat s úplně jinou podporou v nezaměstnanosti.*

MS2

P.H.: *Já si myslím, že aby se člověk rozhodl, že má každý člověk právo rozhodnout se, jestli dítě chce mít a nebo je mít nechce.*

MŠ: *A co právo dítěte? Co právo dítěte jako. To dítě má právo na matku i otce.*

P.H.: *Paní poslankyně, ale co dítě potřebuje v rámci rodiny? Řekněte mi, co dítě.*

MŠ: *Otce i matku.*

P.H.: *Ne, co dítě potřebuje. Já znám řadu rodin, kde tohle nefunguje.*

- následuje souběžná výměna názorů:

---

⁹⁶ MÜLLEROVÁ, O. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč*, s. 175.

P.H.: *Kde otec mlátil matku i dítě. MŠ:* *Ale to neznamená, že ho nepotřebují. Ale to neznamená, že ho nepotřebují.*

MS2

M.Š.: *A víte, co to je diskriminace? [...] A vy, pane kolego, když jste prosazoval zákon o registrovaném partnerství, tak jste řekl, že chcete jenom registrované partnerství.*

J.H.: *To není pravda.*

M.Š.: *Ale že nebudete ...*

J.H.: *Ne, vymýšlíte si.*

M.Š.: *...požadovat...*

J.H.: *Ne, ne..*

M.Š.: *A že nebudete požadovat adopce. Možná jste to neřekl přesně tak, ale v tom zákoně to je.*

J.H.: *Já vám řeknu, jak jsem to řekl.*

M.Š.: *Pardon, já se zeptám, tehdy to nebyla diskriminace?*

J.H.: *Já vám řeknu...*

M.Š.: *Jako, že to bylo schváleno legislativní radou vlády, kdyby to byla diskriminace?*

J.H.: *Já myslím, že je potřeba to říct, poněvadž...*

M.Š.: *No, to je důležité...*

J.H.: *...médiá se toho drží. Říkají poloviční pravdu stejně jako vy říkáte poloviční pravdu.*

- Předávání slova

V situacích, kdy chce moderátorka znát názor ostatních diskutujících, uděluje těmto slovo. Nejčastěji k tomuto užívá jen jména diskutujících, před která často přidává slova jako „Ano“ nebo „Tak“. Dalším způsobem je předání slova prostřednictvím fráze „nechme reagovat“ nebo jen „nechme“.

MS1: *Tak, nechme teď reagovat občany.*

MS1: *Tak, nechme reagovat...*

MS1: *Prosím, nechme mluvit nezaměstnané. Prosím, nechme mluvit život.*

MS1: *Tak dobře, ale musíme postupně, ano? Tak vy odpovězte, proč se nekontroluje práce načerno.*

MS2: *Pane Hromado, co tedy odpovíte těm divákům, kteří říkají, že je to nesmysl a že to není ani ve zvířecí říši?*

MS2: *Tak, nechme pana Varhaníka.*

MS2: *Pane Hykyši, co téhle situaci říkáte?*

MS2: *Ano?* (moderátorka při tom rukou kyne k diskutujícímu, kterému slovo předává)

MS2: *Prosím, pan Hykyš ještě nehovořil.*

MS2: *Tak, a teď by měl pohovořit dětský psycholog. Tak, pane doktore, jak to je v tomto případě?*

MS2: *Nechme pana Hykyše...*

MS2: *Ano, tak paní Hanzelínová. Diskriminaci probíráme.* (moderátorka zdůrazňuje, o čem chce, aby diskutující mluvila)

MS3: *Tak, pan Michálek, pane Michálku, vy říkáte...*

MS3: *Pan Dobeš...*

Když moderátorka sama od sebe slovo neudělí, hosté se občas chopí slova sami.

M.Š. : *Já bych na to zareagovala....*

J.D. : *Já bych tady vstoupil a zareagoval na pana Michálka...*

K.K.: *Já bych to potřeboval uvést na pravou míru, protože tady jsou jakoby, já bych řek nesprávné informace.* (nutno podotknout, že pan Kuchařík se snažil ujmout slova už dříve, moderátorka na to ale nereagovala)

V uvedených prepisech si můžeme povšimnout častého opakování frází při předávání slova. Byly zaznamenány i situace, ve kterých moderátorka hostovi slovo neudělila, ten si i tak našel způsob, jak se slova ujmout.

V dalším oddíle se zaměříme na otázky, které moderátor v průběhu vysílání hostům pokládá. Pokusíme se zjistit, v jakém poměru jsou otázky pravé a nepravé; zavřené a otevřené.

5. 2. 2. Otázky

Čmejrková píše, že „*moderátor může hosta nutit k přímé odpovědi jen do určité míry, pak musí rezignovat, neboť nemůže jednu otázku opakovat stále dokola. Může položit zpřesňující otázku, může přistoupit k formulaci vylučovací otázky typu ano – ne, a když se mu ani poté nepodaří přimět hosta k odpovědi, může mu navrhnout odpověď a pokusit se mu vlastní formulaci vnutit. To vše jsou techniky, které redaktor užívá, aby udržel rozhovor v tom směru a v těch kolejích, které on sám pro interview zvolil*“.⁹⁷

Příklady otázek moderátorky z jednotlivých vysílání:

MS1: *Z čeho tedy čerpáte? Jaká je ta praxe?*

MS1: *Myslíte, že tolik lidí opravdu tu práci nemá? A nebo pracují načerno?*

MS1: *Tak, pane Chodilo, vy jste odmítl práci, že, která byla třeba za šest tisíc. A řekněte mi proč.*

MS1: *Takže to byste změnili?*

MS1: *Takže vy byste to změnil teda. A jak byste to udělal?*

MS2: *No a přijde vám to v pořádku, že třeba tady pan Hromada nebo pan Neckář mohou tedy požádat o adopci, dokud nevstoupí do toho partnerství a nenajdou životního partnera?*

MS2: *Takové dítě byste přijal?*

MS2: *Pane Hromado, co tedy odpovíte těm divákům?*

MS2: *Vaše přítelkyně je z věřící rodiny. Jak ona se k tomu staví?*

MS3: *Co tedy my si pod tím máme představit?*

MS3: *Vy tedy si opravdu myslíte, že ten internet bez kontroly je pro děti nebezpečný?*

MS3: *Takže myslíte si, že takové to nabádání k obezřetnosti, co říká pan plukovník, je tak trošku přehnané?*

MS3: *Tak kde rodiče mají hledat ty informace?*

MS3: *No dobře, takže závadné stránky vám vadí?*

MS3: *Čím vy monitorujete chování dětí a rodičů?*

MS3: *Vám vadí, že stáhnou závadné stránky?*

---

⁹⁷ ČMEJRKOVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In *Jazyk, média, politika*, s. 94.

Moderátorka ve vysílání užívá jak otázek otevřených, tak uzavřených. Otázky otevřené se vyskytují ve větší míře. Pokud moderátorka požaduje doplnění informací, pokládá hostům otázky uzavřené.

Pokládání otázek spadá do kategorie otázek pravých – to znamená, že na ně moderátorka čeká odpověď. (Jako sporné můžeme vidět otázky typu „Takové dítě byste přijal?“ nebo „Přijde vám v pořádku, že...?“ U těchto otázek se nám může zdát, že na ně moderátorka odpověď neočekává, tudíž spadají do kategorie otázek nepravých. Při zhlédnutí vysílání ale zjistíme, že i tyto otázky jsou pokládány s cílem získat odpověď a patří tedy mezi otázky pravé.)

Setkat se můžeme, i když spíše výjimečně, i s otázkami, které postrádají otázkový charakter. Jako příklad může posloužit tato otázka: „*Tak, pane Chodilo, vy jste odmítl práci, že, která byla třeba za šest tisíc. A řekněte mi proč.*“

Důležitou vlastností moderátora je jeho informovanost. Moderátor se musí v diskutované problematice dobře orientovat, znát kontext. Do moderátorčina stylu můžeme zahrnout způsob, jakým pracuje se získanými informacemi (citace, uvádění/neuvádění zdrojů apod.).

5. 2. 3. Informovanost – kontext, citace

Můžeme říci, že čím větší znalosti kontextu moderátor vykazuje, tím je rovnějším partnerem diskutujícím.

U Michaely Jílkové byly zaznamenány jak citace, jejichž přepisy uvádíme níže, tak vykazování znalosti kontextu a přípravy na vysílání.

MS1: ...*já jsem s vámi hovořila*... (rozhovory s hosty před vysíláním)

MS1: *Ale vy jste o tom informoval třeba i vládu*... (znalost kontextu)

MS1: ...*třeba na sociálních dávkách se předloni, kdy ta nezaměstnanost byla menší, vyplatilo kolem sedmi miliard a letos se očekává už sedmnáct miliard*... (informovanost o problematice)

MS1: *No a co vám říkal třeba premiér Fischer, s tím jste o tom jednal*... (znalost kontextu)

MS2: *Já jsem třeba četla, že v průměru dva až tři roky je ten průměr... (příprava na vysílání)*

MS2: *A já vám něco musím říci, prosím vy jste skutečně tehdy operovali, mohu vás přesně citovat. Magazín Práva dvacátého 25. března 2006 „Chceme se přiblížit bezdětnému manželství“, ano? Říkal jste a že vy to nebudete prosazovat, že možná to bude prosazovat až ta mladší generace. To jste prosím říkal. (příprava, citace)*

MS2: *Tak, pane doktore, ale já bych vám tady jen zacitovala pana psychiatra Petra Příhodu, který řekl „Slychávám, že se dětem v homosexuálním páru vyrůstá stejně dobře jako v páru heterosexuálním...“ (příprava, citace)*

MS3: *Dobře, ale jde o to, že na Libímseti, pokud jsem tedy informována, tak můžou děti až od patnácti let. (informovanost)*

MS3: *Například ve Velké Británii byl výzkum, že čtyřicet procent dětí přes zákaz rodičů navštěvovaly ty zakázané stránky.*

Ve sledovaných vysíláních prokazovala moderátorka znalosti kontextu a v diskutované problematice se dobře orientovala.

Moderátor by měl v diskusních pořadech dodržovat zásadu nestrannosti vůči jednotlivým svým hostům. Měl by se zdržet hodnocení i jakýchkoliv vlastních názorů. Jako vybočení z institucionální role se považuje i humor a ironie. V následujícím oddíle se zaměříme na projevy nestrannosti ze strany moderátora – hodnotící výrazy a vlastní názory, postoje. Projevy nestrannosti můžeme rovněž zařadit do rysů moderátorčina stylu.

5. 2. 4. Nestrannost

V námi sledovaných vysíláních jsme zaznamenali hodnotících výrazů a vlastních názorů sice málo, ale zaznamenány byly.

- Hodnotící výrazy

MS2: *...krásně jste nám to uvedl, nádherně...*

MS2: *...jste výborný jako moderátor...*

- Vlastní názory, postoje

MS2: *No a přijde vám to v pořádku, že?*

MS2: *Tak, pane Hromado, jste výborný jako moderátor, krásně jste nám to uvedl, nádherně...*

MS3: *...nejsou všichni tak inteligentní jako vy, vy studujete dvě vysoké školy, já vám k tomu gratuluji...*

MS3: *...ale, pane Michálku, při vší úctě k vám...*

MS3: *To láká, pánové, jistě si to pamatujete z dětství, to zakázané ovoce.*

MS3: *Vy asi ještě rodiče nejste, pánové. (moderátorka diskutujícím nepřímo naznačuje, že k tomuto tématu nejsou schopni se fundovaně vyjádřit)*

MS3: *Pane Vichtero, vy nedáváte pozor.*

MS3: *To se jeví logicky, co řekl pan doktor.*

S hodnotícími výrazy se u moderátorky nesetkáváme příliš často. Zaznamenány byly pouze výrazy krásně, nádherně či výborný. Vlastní názory a postoje už ale dává moderátorka najevo více. Jejich prostřednictvím říká, co si myslí.

Müllerová píše, že moderátor se při řízení dialogu chová velmi zdvořile, dává najevo respekt každému ze svých hostů.⁹⁸ Müllerová dále uvádí, že „z explicitních prostředků vyjadřování zdvořilosti lze uvést zdvořilostní formule řízení rozhovoru a dialogického kontaktu“.⁹⁹

5. 2. 5. Prokazování zdvořilosti

MS1: *Prosím, nechme mluvit nezaměstnané. Prosím, nechme mluvit život.*

MS2: *Máme čas, prosím, tak co teď chcete věnovat?*

MS2: *Dobře, tak prosím abychom, já bych vás poprosila, abychom nepřeskakovali.*

MS2: *To jste prosím říkal.*

MS3: *...ale, pane Michálku, při vší úctě k vám...*

⁹⁸ MÜLLEROVÁ, O. Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání. In *Jazyk, média, politika*, s. 137.

⁹⁹ Tamtéž, s. 137-138.

U zdvořilostních promluv moderátorky jednoznačně převládá užívání slova prosím, ať už při pokládání otázky, při usměrňování diskutujících nebo při předávání slova.

Poslední dílčí roli, kterou musí moderátor plnit, je role zprostředkující. V této podkapitole se zaměříme na promluvy, které moderátor pronáší s ohledem na diváka. Takovými promluvami jsou reformulace odpovědí (shrnutí, položení upřesňující otázky, ujištění se o správnosti slyšeného) a promluvy, kterými se moderátor snaží vyjít divákovi vstříc - z hlediska porozumění, orientace v diskutované problematice.

Řadíme sem též telefonické dotazy, které hostům pokládají posluchači rádia Impuls a které moderátorka využívá coby podklad pro zahájení diskuse.

5. 3. Zprostředkující role

V diskusním pořadu platí, že moderátor je jak prostředníkem mezi hosty ve studiu, tak mezi hosty a diváky u televizních obrazovek. Zprostředkující roli naplňuje moderátorka už v úvodních a koncových replikách pořadu. Při představování tématu, které bude probíráno, se obrací na diváky větami typu „*Kdo z vás má pravdu?*“ nebo „*Co myslíte vy?*“. Další promluvou, kterou moderátor pronáší s ohledem na diváka, je představení hostů ve studiu. V koncových replikách, při zakončení pořadu, moderátorka divákům představuje téma příštího vysílání a loučí se s nimi. I tyto repliky jsou pronášeny směrem k divákovi. Všem těmto promluvám jsme se podrobně věnovali v organizační roli moderátora.

Po nastolení tématu pořadu a představení diskutujících moderátorka svými slovy spouští telefonáty posluchačů rádia Impuls slovy:

MS1: *Ale nejdříve ti z vás, kteří už od rána telefonovali do rádia Impuls.*

MS1: *Tak a pojďme si teď poslechnout posluchače rádia Impuls.*

MS2: *Tak, když jste řekl šikana, pojďme si ještě jednou poslechnout posluchače rádia Impuls.*

MS3: *Ale nejdřív ti z vás, kteří už od rána telefonovali do rádia Impuls.*

MS3: *Pojďme si ještě jednou poslechnout posluchače rádia Impuls.*

V rámci své zprostředkující role musí moderátorka brát ohled na diváky. Aby diváci problematice dobře porozuměli a orientovali se v ní. K tomuto užívá následující promluvy:

MS1: *Tak já jenom **aby diváci věděli**...*

MS1: *Ano, takže **abysme tomu rozuměli**, vy jste pro to, aby se měnil ten zákon...*

MS2: *Pane Hromado, co tedy odpovíte těm divákům...*

MS2: ***Vysvětleme**, že v této zemi může každý požádat o adopci, každý jednotlivec bez ohledu na sexuální orientaci, jenom ne tedy registrované páry.*

MS3: *No a **ted' nám tedy řekněte**, co je to nejvíc nebezpečné.*

Ve druhém sledovaném vysílání poslankyně Šojdrová hovoří o problematice, kterou diváci nejspíš neznají a nerozumí jí. Moderátorka pořadu se tuto situaci snaží napravit:

MŠ: *Já sem to četla ten posudek...*

MJ: *Ale **aby diváci tomu rozuměli**. Paní poslankyně, **aby diváci**. Vysvětleme, že v této zemi může každý požádat...*

- Reformulace odpovědí

MS1: *Pane řediteli, vy **dokonce říkáte**, že člověk je státem trestán za to, že pracuje...*

MS1: *Pan inženýr Kříž **chce říct**, že...*

MS2: *Paní poslankyně **ted' řekla**, není to v zájmu dítěte, není to v zájmu dítěte.*

MS3: *Vy tedy **si opravdu myslíte**, že ten internet bez kontroly je pro děti nebezpečný?*

MS3: *... a vy **říkáte**, že právě to nebezpečí pro děti, že to je taková nafouknutá bublina...*

MS3: *...vy pane Michálku **říkáte**, že ty zločiny se dějí v reálném světě, nikoliv ve virtuálním...*

MS3: *...ale vy, pane plukovníku, **říkáte**, že vlastně policie zaznamenala enormní nárůst trestné činnosti...*

MS3: *Pane doktore, vy tedy **říkáte**, že ta regulace je nesmysl.*

Reformulacemi odpovědí moderátorka usnadňuje divákům orientaci v pořadu (zopakování již řečeného, shrnutí) nebo je užívá namísto otázek.

Po celou dobu vysílání pořadu se mohou k diskutovanému tématu vyjadřovat i diváci. Děje se tak prostřednictvím SMS fóra, kdy diváci píší své názory prostřednictvím SMS zpráv, které se posléze zobrazují v bílé liště na obrazovce. Moderátorka tuto aktivitu diváků neregistruje ani ji nijak nekomentuje.

Touto poslední podkapitolou jsme si přiblížili repliky pronášené s ohledem na diváka. Hlavní pozornost jsme věnovali reformulacím odpovědí a promluvám sloužícím divákovi k lepšímu porozumění a orientaci v diskutované problematice.

6. ZÁVĚR

Cílem předložené bakalářské práce Moderátorský styl Michaely Jílkové v pořadu „Máte slovo“ bylo přinést popis moderátorského stylu, který je vázán na konkrétní publicistický pořad (zjištění individuálních rysů moderování Michaely Jílkové). K získání charakteristických rysů moderátorčina stylu nám posloužila analýza dílčích rolí moderátorky – role organizační, regulační a zprostředkující. Analýza byla zaměřena na promluvy, které moderátorka pronášela ke svým hostům a na promluvy pronášené s ohledem na diváka. Rozboru byla podrobena tři vysílání diskusního pořadu veřejnoprávní České televize, konkrétně vysílání ze dne 11. března 2010, 18. března 2010 a 25. března 2010.

Po úvodu následovaly kapitoly 1 – 3, v nichž jsme se věnovali definicím termínů, které se tématu práce dotýkaly. Objasnili jsme si termín moderátorský styl, charakterizovali jsme termín moderátor (kromě definice jsme se zabývali i řečí moderátora a typologií otázek) a moderování. Následovalo porovnání žánrů diskuse, beseda, debata a ztotožnění pořadu s diskusí. Náplní 3. kapitoly byla ještě charakteristika institucionálního mediálního dialogu, replik v dialogu a jeho cílů.

Kapitolou 4 jsme si představili zkoumaný pořad a uvedli jsme technické parametry, které se týkaly dokládáných příkladů ke každé ze tří rolí moderátorky v kapitole 5. Obsahem 5. kapitoly byla institucionální role moderátorky. Pojem jsme definovali a roli moderátorky rozdělili na tři dílčí role – roli organizační, regulační a zprostředkující. K těmto jednotlivým rolím byly dokládány ilustrativní příklady ze sledovaných vysílání, na jejichž základě jsme vypožorovali rysy moderátorčina stylu.

Organizační roli naplňuje moderátorka úvodními a koncovými replikami. Do úvodních replik řadíme přivítání diváků, nastolení tématu pořadu a shrnutí problematiky a představení hostů ve studiu. U přivítání diváků a představení hostů bylo zjištěno užívání ustálených a neobměňovaných frází (přivítání diváků proběhlo vždy stejně – prostřednictvím slov „*Máte slovo. Hezký večer, milí diváci.*“, u představování hostů moderátorka vždy užíla frázi „*Diskutovat budou...*“) Výjimku v úvodních replikách představovalo nastolení tématu a shrnutí problematiky. V těchto mluvních aktech byla moderátorka kreativní a neužívala ustálené fráze.

V rámci organizační role jsme lehce nastínili i fázi středovou, konkrétně jsme se zaměřili na první otázku, kterou moderátorka spouští diskusi. Vyzozorovali jsme, že tato první pokládaná otázka spadá mezi otázky předem připravené a otevřené.

V koncových replikách byly zaznamenány tyto rysy moderátorčina stylu. Snaha moderátorky o ukončení diskuse v prvním sledovaném vysílání ze dne 11.3. 2010 byla marná. Moderátorce se diskusi nepodařilo zastavit ani prostřednictvím pěti pokusů. U úplného zakončení pořadu jsme stejně jako u úvodních replik zaznamenali užívání už ustálené formulky („*Milí diváci, já vám děkuji, myslím na vás, těším se na vás a vy už víte, že ve čtvrtek máte slovo.*“)

Až na nezvládnutí včasného ukončení diskuse u prvního sledovaného vysílání, hodnotíme moderátorčiny schopnosti při plnění organizační role kladně.

Regulační role zahrnovala oddíly nazvané konfrontace, otázky, informovanost – kontext, citace, nestrannost a prokazování zdvořilosti.

V rámci prvního oddílu, konfrontace, jsme se zaměřili na to, jak se moderátorka dokáže vypořádat s odbíháním diskutujících od tématu, s konfliktem mezi diskutujícími, zabývali jsme se i prostředky, které moderátorka volí při předávání slova. V momentech, kdy se diskutující přestali vyjadřovat k probírané problematice, moderátorka je dokázala rychle vrátit zpět. K tomuto nejčastěji užíla fráze typu „*pojďme se držet toho...*“, „*probíráme...*“, „*pojďme hovořit o...*“ nebo „*pojďme se věnovat tomu...*“. U sledovaných vysílání se ale vyskytly i případy, kdy moderátorka usměrnění diskutujících nezvládla. Toto považujeme za nezvládnutí role.

V situacích, kdy došlo ke konfliktům mezi aktéry diskuse, moderátorka obecně jen velmi málo zasahovala. Docházelo k vyhocení konfliktu, na který moderátorka ve většině případů vůbec nereagovala. Toto by se u moderátora profesionála stávat nemělo.

Slovo moderátorka nejčastěji udělovala prostřednictvím frází „*nechme reagovat*“, „*nechme pana...*“ nebo jen dotyčného, kterému hodlala slovo udělit, oslovila jménem, před které často přidala slovo *tak* („*Tak, pan Hykyš.*“). Setkali jsme se i se situací, kdy moderátorka sama od sebe slovo neudělila, host se i tak slova chopil. Toto by moderátor neměl dopustit.

Další oddíl byl zaměřen na otázky, které moderátorka hostům pokládá. Vyzozorovali jsme, že nejčastěji byly voleny otázky otevřené, pravé. Uzavřené otázky moderátorka pokládala, pokud požadovala doplnění informací.

Co se týče informovanosti, byly u Michaely Jílkové zaznamenány jak citace, tak vykazování znalosti kontextu a přípravy na vysílání. Jako problematické jsme shledali neuvádění zdrojů získaných informací. Pouze v jednom případě zacitovala moderátorka přesně, tedy s uvedením zdroje. Moderátorka může na diváky působit jako dobře informovaný partner v diskusi. Na vysílání se aktivně připravuje, promlouvá i s hosty pořadu, o čemž svědčí fráze typu „já jsem s vámi hovořila“.

V rámci nestrannosti jsme zaznamenali jak hodnotící výrazy (*krásně, nádherně, výborný*), tak vyjadřování vlastních názorů a postojů („*nejsou všichni tak inteligentní jako vy*“, „*vy nedáváte pozor*“, „*Vy asi ještě rodiče nejste, pánové.*“). Repliky zaznamenané ve zkoumaných vysíláních nehodnotíme jako ryze urážlivé či zesměšňující, ale jejich absence by byla prospěšnější a moderátorku bychom mohli v takovém případě označit za nestrannou. V našem případě ale moderátorka rysy nestrannosti nesplnila.

Michaela Jílková naplňuje zdvořilostní promluvy převážně užíváním slova *prosím* (jak u pokládání otázek, při předávání slova, tak při usměrňování diskutujících). Ve třetím sledovaném vysílání byla zaznamenána promluva „*při vší úctě k vám*“, jejíž vyhodnocení může být problematické. Tuto promluvu můžeme chápat spíše jako ironickou než zdvořilostní. Takováto slova ovšem moderátorka užila jen jednou, a tak můžeme moderátorčin styl hodnotit jako zdvořilý.

Z uvedených závěrů vyplývá, že moderátorka se své regulační role neujala správným způsobem a nesplňuje tak požadavky, které s plněním této role souvisí.

Poslední dílčí role, role zprostředkující, byla zaměřena na promluvy, které moderátorka pronášela s ohledem na diváka. Zvláštní pozornost jsme věnovali reformulacím odpovědí. Ze sledování všech tří vysílání jsme vyvodili, že moderátorka na diváka bere mimořádný ohled. Vždy se snažila problematiku divákům přiblížit, po hostech žádala upřesnění v případě, že jejich promluvy byly nejasné nebo nesrozumitelné. Užívala fráze typu „*aby diváci věděli*“, „*vysvětleme...*“, „*abysme tomu rozuměli*“ a další. Reformulace odpovědí neužívala moderátorka ve vysílání často. I přesto můžeme říci, že zprostředkující roli moderátorka zvládla obstojně.

POUŽITÁ LITERATURA

- BACHMANNOVÁ, J. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.
- BÍLEK, J. *Televizní komunikační proces a jeho komponenty, II. díl*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1982.
- BOZDĚCHOVÁ, I. K jazykové úrovni současných televizních debat. In Čmejkrová, S. a Hoffmannová, J. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 157-173. ISBN 80-200-1034-3.
- ČMEJKROVÁ, S. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In Čmejkrová, S. a Hoffmannová, J. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 80-115. ISBN 80-200-1034-3.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HLADKÝ, M. *Žurnalistika v televizi*. 1. vydání. Praha: Novinář, 1986. ISBN (váz.).
- HOFFMANNOVÁ, J. Veřejné mluvené projevy v Poslanecké sněmovně: humorný konflikt a konfliktní humor. In Čmejkrová, S. a Hoffmannová, J. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 40-55. ISBN 80-200-1034-3.
- Internetový archiv online vysílání České televize dostupný na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210572230800011-mate-slovo/>
- JÍLEK, V. *Lexikologie a základy stylistiky*. Olomouc: FF UP, 2003.
- KOŠČO, J. *Žurnalistické žánry v televizi*. 1. vydání. Praha: Novinář, 1984.
- MÜLLEROVÁ, O. a HOFFMANNOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*. 1. vydání. Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8.
- MÜLLEROVÁ, O. Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání. In Čmejkrová, S. a Hoffmannová, J. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 116-156. ISBN 80-200-1034-3.
- MÜLLEROVÁ, O. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč*, r. 82, rok 1999, s. 169 – 183. ISSN 0027-8203.
- MÜLLEROVÁ, O. Otázka a odpověď v dialogu. *Slovo a slovesnost*, r. 53, rok 1982, s. 200 – 212. ISSN 0037-7031.
- OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vydání. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-108-6.

TONDL, L. *Dialog*. 1. vydání. Praha: Filosofia, 1997. ISBN 80-707-092-7.

ŽELEZNÝ, J. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství.

In Foret, M. a kol. (eds.). *Mediální praxe*. Olomouc: Katedra žurnalistiky

Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2008, s. 39-45.